

Öğretmen ve Ebeveynlerin Aile Katılımını Etkileyen Etmenlere Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi

Maide ORÇAN KAÇAN¹, İlayda KİM ZAN², Tülin GÜLER YILDIZ³, Aysel ÇAĞDAŞ⁴

Öz

Bu araştırma, öğretmen ve ebeveynlerin aile katılımını engelleyen etmenlere ilişkin görüşlerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemine Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bağımsız anaokulları ve anasınıfları arasından tesadüfi olarak belirlenen okullardan araştırmaya katılmaya gönüllü 106 öğretmen ve 110 ebeveyn dâhil edilmiştir. Genel tarama modeli kullanılan çalışmada veriler, öğretmen ve ebeveynlere ilişkin bilgilerin elde edildiği “Genel Bilgi Formu” ile öğretmen ve ebeveynlerin aile katılımını etkileyen etmenlere yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen “Okul Öncesi Eğitim Programı Aile Katılımı Formu” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmenler çoğunlukla zaman sınırlılığını aile katılımında büyük bir engel olarak gördüklerini ve ayrıca diğer çocukların bakımı nedeniyle ebeveynlerin aile katılımı konusunda zorluklar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynler de benzer şekilde en belirgin etmenin zaman sınırı olduğunu vurgulamışlardır. Öğretmen ve ebeveynlerin büyük çoğunluğu kültürel farklılıkları aile katılımına engel olarak görmemektedirler. Ulaşımı ise ebeveynler aile katılımına büyük oranda bir engel olarak görmeseler de öğretmenlerin bir kısmı ulaşımı bir engel olarak nitelendirmektedir. Maddî sıkıntılarının aile katılımına engel teşkil etmesine öğretmenlerin bir kısmı katılırken ebeveynlerin büyük çoğunluğu katılmamaktadır. Son olarak ebeveynler öğretmenlerin uygun olmayan tutum ve davranışlarını, öğretmenler ise ebeveynlerin uygun olmayan tutum ve davranışlarını aile katılımını engelleyen bir etmen olarak görmemektedirler.

Anahtar Kelimeler

Okul öncesi eğitim
Aile katılımı
Öğretmen
Ebeveyn

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 03.03.2019

Kabul Tarihi: 24.06.2019

E-Yayın Tarihi: 31.12.2019

Investigation of Teacher and Parent Views on Factors Affecting Family Participation

Abstract

This study aims to examine the views of teachers and parents about factors that prevent family participation. The sample of the study consisted of volunteer 106

Keywords

Preschool education
Family participation
Teacher

¹ Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Türkiye, maideorcan@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-1415-437X>

² Araş. Gör., Ankara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Türkiye, ilayda.kimzan@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-0743-3162>

³ Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Türkiye, tulinguler@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9518-0336>

⁴ Dr. Öğr. Üy., Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Türkiye, aysel-cagdas@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2766-1058>

teachers and 110 parents from randomly selected schools from kindergartens under the Ministry of Education. In this study, which used a general survey model, “General Information Form”, which includes data about teachers and parents, and “Preschool Education Program Family Participation Form” developed by the researchers in order to determine the opinions of teachers and parents about the factors that prevent family participation. As a result of the study, the main obstacle indicated by teachers in family participation is found to be limited time and difficulties in involvement due to the need of caring other children in the family. Parents also emphasize time limitation as the main obstacle. Most of the teachers and parents think that the cultural differences don’t affect family participation. While transportation isn’t seen as an obstacle by parents, some of the teachers think that it affects family participation. As in the same way, while financial difficulties are evaluated as an obstacle by some of the teachers, most of the parents don’t take it as an obstacle in family participation. Finally, parents don’t think inappropriate attitudes and behaviors of teachers and teachers don’t think inappropriate attitudes and behaviors of families as a factor that prevents family participation.

Parent

Article Info

Received: 12.03.2018

Accepted: 05.24.2019

Online Published: 12.31.2019

Giriş

Ev ve okul ortamı, çocukların gelişiminde en etkili ve destekleyici çevrelerdir (Rogers, Theule, Ryan, Adams ve Keating, 2009). Çocukların ilk öğretmenleri olarak ebeveynler, onlar okula başlayana kadar büyümeleri, gelişimleri ve eğitimlerinden sorumludurlar. Çocuklar okula başladığında ebeveynler bu sorumlulukları, öğretmenlerle paylaşırlar (Kirkwood, 2016). Öğretmen, çocuğun anneden sonra gün boyu birlikte olduğu, ihtiyaçları için başvurduğu bir yetişkindir. Öğretmenin aileyi yakından tanınması, çocuğu daha iyi tanıyabilmesinde önemli bir faktördür. Okul aile işbirliği, öğretmenin aileyi yakından tanınmasına yardım ettiği gibi, ailenin de okulu daha iyi tanınmasına yardımcı olur. Böylece aile, çocuğun hangi şartlarda eğitim öğretim gördüğünü yakından öğrenme fırsatı bularak, çocuğunun daha iyi eğitim alması için işbirliği yapma şansı yakalayabilir, bir sorun gördüğünde yöneticilerle paylaşabilir, okulda yapılması gereken düzenlemelere kendi olanakları ölçüsünde katılabilir (Yaşar Ekici, 2017). Epstein (2001), aile katılımını, okulla anne babalar arasındaki çok boyutluluğa dayalı her türlü iletişim ve etkileşim örüntüsü olarak tanımlamıştır. Ireland (2014) ise aile katılımını çocuğun okula başlaması ile ailenin eğitime katılım oranı olarak ifade etmektedir. Bu doğrultuda Mağden (1993) aile katılımının amacını anne babaya eğitim vererek, ailenin okul öncesi eğitime destek olmasını sağlamak olarak belirtmiştir. Böylelikle çocuğun gelişim ve eğitimine yardımcı olurken daha sonraki dönemlerdeki okul başarısını da olumlu yönde etkileyebilmeleri söz konusu olabilir.

Aile katılımı konusunda çok sayıda çalışması bulunan Epstein (1995) okuldaki eğitim sürecine ailelerin katılımı ve okul-aile işbirliğinin sağlanmasının okul programlarının geliştirilmesine, okul ikliminin iyileştirilmesine, aile hizmetleri ve desteklerinin sağlanmasına, ailelerin çocuğun eğitime ilişkin becerilerinin artırılmasına, aileler arasında etkileşim ve iletişim oluşturulmasına ve öğretmenlerin işlerine katkıda bulunulmasına yardımcı olacağını ifade etmektedir. Aile faktörünün çocuğun eğitimindeki etkisi dikkate alındığında, eğitimcilere, ailelerin eğitime katılımının sağlanması ve ailelerle işbirliği yapılması konusunda önemli görevler düşmektedir. Ailelerle işbirliği yapılması ve ailelerin eğitime katılımı sayesinde çocuğun çevresinde onun eğitimini destekleyen bir çevre oluşturulması ve çocuğun bütüncül gelişiminin sağlanması mümkün olacaktır (Erdoğan ve Demirkasımoğlu, 2010; Güler Yıldız, 2015).

Milli Eğitim Bakanlığı’nın 2013 yılında güncellenen Okul Öncesi Eğitim Programı ile birlikte hazırlanan Okul Öncesi Eğitim Programı ile Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi’nde (OBADER) aile katılımının çocuğa başlıca faydaları; çocuğun okuldaki etkinliklere katılımının artması, ev ve okul arasındaki eğitim farklılıklarının azalması olarak belirtilmektedir. Ailesi eğitime katılan çocukların başarılarının arttığı, çocukların kendilerini okulun bir parçası olarak hissettiği ve okula daha düzenli devam ettikleri vurgulanmaktadır. Ailelere faydaları ise çocukları hakkında daha ayrıntılı bilgi edinerek çocuklarını daha yakından tanıma fırsatına sahip olma, ailelerin kendi beceri ve yeteneklerini keşfetme, diğer ailelerle tanışma ve onlarla ortak problem ve deneyimlere sahip olduklarını öğrenme

olarak sıralanmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin çocuklarla etkileşimlerini görme imkânına sahip olan aileler hangi yaşlarda hangi davranışların daha uygun olduğu konusunda bilgi sahibi olabilmektedirler. Aile katılım etkinlikleri yolu ile öğretmenler çocukların önceki deneyimleri hakkında daha ayrıntılı bilgiye sahip olma ve böylelikle çocukların ve ailelerin ilgi ve gereksinimlerini daha iyi anlama ve bu doğrultuda programda değişiklik yapma fırsatına sahip olurlar (OBADER, 2013).

Aile katılımını engelleyen unsurları belirlemeye yönelik çeşitli araştırmalar yürütülmüştür. Tinkler (2002) aile katılım engellerini beş kategoride ele almıştır. Bunlar; okul ortamı, kültür ve dil, ebeveynlerin eğitim düzeyi, psikolojik sorunlar ve lojistik konulardır (para, zaman ve koşullar). Bazı araştırmaların sonuçlarına göre ise aile katılımını etkileyen etmenler şunlardır; ebeveyn ve eğitimcilerin olumsuz tutumları, ebeveynlerin okul yönetimi ve öğretmenlerle iletişim sorunları, ebeveynlerin çoğunun isteksiz ve pasif olması, ebeveynlerin gündüz çalışıyor olması, aile katılımına istekli velilerin nasıl katılımında bulunabilecekleri hakkında bilgi eksiklerinin olması, ebeveynlerin okul ve öğretmen tarafından yeterince desteklenmemesi, katılımın çoğunlukla ebeveynlerin okula gelip bilgi alışverişinde bulunarak öğretmenlerin tavsiyelerini alması ve davet edildiğinde toplantılara katılma gibi etkinliklerle sınırlı olması, okul-aile işbirliği çalışmalarının etkin bir şekilde yürütülmemesi, okul yetkilileri ile ebeveynlerin kayıt dönemleri ve çok özel durumlar dışında bir araya gelmemesi, öğretmenlerin aile katılımı çalışmaları sırasında ailelerin eğitiminin yetersiz olmasından dolayı sıkıntı yaşamaması, kültürel farklılıkların ortak karar vermede sorun yaratması ve sınıf ortamının bu uygulamalar için elverişsiz olması, öğretmen ve yöneticilerin ebeveynlerin eğitim sürecine katılmaları konusunda hemfikir olması fakat çoğunun uygulamada bunu gösterememesidir (Aslanargun, 2007; Abbak, 2008; Atakan, 2010; Erdoğan ve Demirkasımoğlu, 2010; Günay Bilaloğlu, 2014; Güler Yıldız, 2019). Ayrıca yapılan diğer çalışmalarda okul öncesi kurumlarda görev yapan öğretmenlerin aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarını öğretmenlerin yaş durumunun etkilediği (Bayraktar, Güven ve Temel, 2016), ebeveynlerin medeni durumunun, gelir düzeyinin, mesleğinin, çocuğuyla aktif biçimde ilgilenmek için ayırdığı sürenin ve çocuğun öğrenim gördüğü kurum türünün aile katılım düzeylerinde farklılaşma yaratan değişkenler olduğu belirlenmiştir (Yavuz Konokman ve Yokuş, 2016).

Kaliteli bir eğitime ulaşmak için sağlıklı bir öğretmen-aile işbirliğine, sağlıklı bir işbirliği için ise tarafların birbirleriyle açık iletişim kurmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Çocukların ilk eğitimcilerinin anne babaları olduğu düşünüldüğünde, ailelerin çocuklarının eğitimini desteklemesi ve katkıda bulunmasını sağlayan, sistematik ve kurumsal bir eğitim veren okul ile evdeki eğitimi paralel bir şekilde yürütüp bütünleştiren bir yaklaşım sergilenmelidir. Eğitimde bütünlüğü ve devamlılığı sağlayan okul aile işbirliği gerçekleştiğinde çocukların başarısı artmakta, katılım, güdülenme, kendine güven ve olumlu davranışların gelişmesi de gerçekleşmektedir. Ayrıca çocukların okul ve öğretmene ilişkin olumlu tutumlar geliştirmesinde de aile katılımı temel araç olarak görülmektedir (Güler Yıldız, 2015; Şahin ve Ünver, 2005). Yapılan araştırmalarda; aile katılımı ile ilgili öğretmen ve ebeveyn görüşlerinin (Bayraktar, Güven ve Temel, 2016; Erkan, Uludağ ve Dereli, 2016; Gökyer, 2017; Günay Bilaloğlu ve Aktaş Arnas, 2019), aile katılımı için hazırlanan programların etkililiğinin (Çetinkaya, 2017) ya da okullarda uygulanan aile katılımı etkinliklerinin incelendiği (Gülay Ogelman, 2014) görülmektedir. Bu çalışmalarda aile katılım etkinliklerinin programın önerdiği şekilde uygulanmadığı belirlenmiştir. Ayrıca Kurtulmuş (2016) aile katılım çalışmalarının çeşitliliğinin ve niteliğinin oldukça yetersiz kaldığını vurgulamıştır. Bu nedenle aile katılımı çalışmalarının yeterince ve nitelikli bir şekilde gerçekleştirilmesinde karşılaşılan engellerin araştırılmasının önem taşıdığı düşünülmektedir. Hem ebeveyn hem de öğretmen bakış açısından aile katılımını engelleyen etmenlerin incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular okul öncesi eğitimde aile katılımının daha etkili bir şekilde gerçekleştirilmesinde yol gösterebilir.

Yöntem

Bu araştırmada betimsel yaklaşım temele alınarak nicel araştırma yöntemlerinden tarama deseni kullanılmıştır. Tarama çalışması; bir araştırma evreninin, eğilim tutum ya da görüşlerini bu evrendeki bir örnekleme çalışarak nicel ya da sayısal olarak tanımlamaya imkân sağlar (Creswell, 2014).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Konya ili merkez ilçelerinde görev yapan okul öncesi öğretmenleri ile çocukları okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden ebeveynler oluşturmaktadır. Örneklem belirleme için rastgele örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Toplamda 106 öğretmen ve 110 ebeveyn araştırmaya katılmıştır. Ebeveynlerin tamamı annelerden oluşmaktadır. Annelere ilişkin genel bilgilere Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1. Annelerin yaş ve öğrenim durumlarına göre dağılımı

Yaş	Frekans (f)	Yüzde (%)
18-25 yaş	13	11,8
26-35 yaş	70	63,6
36- 45 yaş	26	23,6
46- 55 yaş	1	,9
Toplam	110	100
Öğrenim durumu		
İlkokul	44	40,1
Lise	39	35,4
Yüksekokul	5	4,5
Üniversite	17	15,5
Lisansüstü	5	4,5
Toplam	110	100

Tablo 1'de, annelerin yarısından fazlasının 26-35 yaş, %23,6'sının 36-45 yaş ve %11,8'inin 18-25 yaş arasında olduğu; %40,1'inin ilkokul, %35,4'ünün lise ve %15,5'inin üniversite mezun olduğu görülmektedir. Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin tamamı kadın olup diğer bilgileri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğretmenlerin yaş, öğrenim durumu ve sınıfta yardımcı bulunma durumuna göre dağılımı

Yaş	Frekans (f)	Yüzde (%)
18-25 yaş	15	14,2
26-35 yaş	47	44,3
36- 45 yaş	38	35,8
46- 55 yaş	6	5,7
Toplam	106	100
Öğrenim durumu		
Meslek lisesi	2	1,9
Yüksekokul	6	5,7
Üniversite	94	88,7
Lisansüstü	4	3,8
Toplam	106	100
Yardımcı bulunma durumu		
Var	61	57,5
Yok	45	42,5
Toplam	106	100

Tablo 2 incelendiğinde, öğretmenlerin %44,3'ünün 26-35 yaş, %35,8'i 36-45 yaş ve %14,2'sinin 18-25 yaş arasında olduğu; büyük çoğunluğunun üniversite mezunu olduğu; %57,5'inin sınıfında yardımcı bulunduğu ve %42,5'inin ise sınıfında yardımcı bulunmadığı gözlenmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırma verilerinin toplanmasında Genel Bilgi Formu ve Okul Öncesi Eğitim Programı Aile Katılımı Formu kullanılmıştır. Genel Bilgi Formu annelerin yaş ve öğrenim durumları ile öğretmenlerin yaş, öğrenim düzeyi ve sınıfta yardımcı bulunma durumu bilgilerinden oluşmaktadır. Okul Öncesi Eğitim Programı Aile Katılımı Formu ise öğretmen ve ebeveynlerin aile katılımını engelleyen etmenlere ilişkin görüşlerini içeren maddelerden oluşmaktadır. Form araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Okul Öncesi Eğitim Programı Aile Katılımı Formu geliştirilirken Büyüköztürk, Akgün, Karadeniz, Demirel ve Kılıç'ın (2013) anket geliştirme süreci temel alınmıştır. Buna göre problemi tanımlama

(amaç ve soru belirleme), madde yazma (taslak form oluşturma), uzman görüşü alma (ön uygulama formu oluşturma), ön uygulama ve forma son şeklini verme basamakları izlenmiştir. Form, alanyazında yer alan aile etkinliklerine katılımı etkileyen faktörler (Koçak, 1991; Cömert ve Güleç, 2004; Yazıcı, Yüksel ve Güzeller, 2005; Çağdaş ve Seçer, 2006; Eğmez, 2008; Çamlıbel Çakmak, 2010; Erdoğan ve Demirkasımoğlu, 2010; Tezel Şahin ve Özyürek, 2010; Ünüvar, 2010; Erdener, 2014; Güler Yıldız, 2015; Aydoğan, 2017; Güler Yıldız, 2017) dikkate alınarak hazırlanmış olup üçlü likert tipindedir. Hem öğretmenlere hem de ebeveynlere uygulanmak üzere düzenlenmiştir. Formun kapsam geçerliği için Uzman Değerlendirme Formu ile birlikte alanda uzman dört öğretim üyesinin görüşüne sunulmuş ve dönütler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Daha sonra formdaki maddelerin anlaşılabilirliğini test etmek için 30 anne ve 30 öğretmenle ön deneme uygulaması yapılmıştır. Ön uygulama sonuçlarına dayalı olarak form gözden geçirilmiş ve son şekli verilmiştir.

Verilerin Analizi

Veri toplama işlemi tamamlandıktan sonra veriler elde edilen veriler istatistik programına girilmiş ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Veriler üzerinde betimsel istatistikler yapılarak frekans ve yüzdelik dağılımlar verilmiştir.

Bulgular

Aile katılımını engelleyen etmenler hem öğretmenler hem de ebeveynler açısından ayrı ayrı incelenerek elde edilen bulgular sunulmuştur. İlk olarak, aile katılım etkinliklerine ailelerin zaman sınırlılıkları nedeni ile katılım göstermeme durumuna ilişkin öğretmen ve ebeveynlerin görüşlerine yer verilmiştir (Tablo 3 ve Tablo 4).

Tablo 3. Annelerin “Ebeveynler zamanları sınırlı olduğu için okul etkinliklerine katılmada zorluklar yaşıyorlar (iş ve diğer sorumluluklar)” maddesine ilişkin görüşleri

	n	%
Katılıyorum	65	61,3
Emin Değilim	25	23,6
Katılmıyorum	16	15,1
Toplam	106	100

Tablo 4. Öğretmenlerin “Zamanım sınırlı olduğu için okul etkinliklerine katılmada zorluklar yaşıyorum (iş ve diğer sorumluluklar)” maddesine ilişkin görüşleri

	n	%
Katılıyorum	71	64,5
Emin Değilim	15	13,6
Katılmıyorum	24	21,8
Toplam	110	100

Yukarıdaki tablolarda görüldüğü üzere ebeveynlerin okuldaki etkinliklere katılımını etkileyen faktörlerden zaman sınırlılığı ile ilgili olarak öğretmenler ve ebeveynler benzer görüşlere sahiptirler. Öğretmenlerin %61,3’ü ve ebeveynlerin %64,5’i ebeveynlerin zamanlarının sınırlı olduğu için etkinliklere katılmadıklarını belirtmişlerdir. Aile katılımı etkinliklerine “diğer çocukların bakımı” nedeniyle katılamama ile ilgili öğretmen ve ebeveyn görüşleri aşağıdaki tablolarda yer almaktadır (Tablo 5 ve 6).

Tablo 5. Annelerin “Diğer çocuklarına baktıkları için okul etkinliklerine katılmada zorlanıyorlar” maddesine ilişkin görüşleri

	n	%
Katılıyorum	60	56,6
Emin Değilim	20	18,9
Katılmıyorum	26	24,5
Toplam	106	100

Tablo 6. Öğretmenlerin “Diğer çocuklarıma baktığım için okul etkinliklerine katılmıyorum” maddesine ilişkin görüşleri

	n	%
Katılıyorum	48	43,6
Emin Değilim	17	15,5
Katılmıyorum	45	40,9
Toplam	110	100

Tablo 5 ve Tablo 6 incelediğinde, diğer çocukların bakımı nedeniyle ailelerin okuldaki etkinliklere katılamaması konusunda ebeveynlerin ve öğretmenlerin farklı görüşlere sahip oldukları görülmektedir. Ebeveynlerin bir kısmı bunu etkinliklere katılmada bir engel olarak görmezken (%40,9) öğretmenlerin yarısından fazlası diğer çocukların bakımını etkinliklere katılmada engelleyici bir faktör olarak belirtmişlerdir (%56,6). Ebeveynlerin ulaşım sorunu nedeniyle etkinliklere katılmada zorluk yaşama durumlarına ilişkin bulgulara ise Tablo 7 ve 8’de yer verilmiştir.

Tablo 7. Annelerin “Ulaşım sorunlarından dolayı okul etkinliklerine katılmada zorlanıyorlar” maddesine ilişkin görüşleri

	n	%
Katılıyorum	41	38,7
Emin Değilim	22	20,8
Katılmıyorum	43	40,6
Toplam	106	100

Tablo 8. Öğretmenlerin “Ulaşım sorunlarından dolayı okul etkinliklerine katılmada zorlanıyorum” maddesine ilişkin görüşleri

	n	%
Katılıyorum	25	22,7
Emin Değilim	12	10,9
Katılmıyorum	73	66,4
Toplam	110	100

Tablo 7 ve Tablo 8’de görüldüğü üzere ebeveynlerin çoğunluğu (%66,4) ulaşımı aile katılımında bir sorun olarak görmezken öğretmenlerin %38,7’si ulaşımı aileler için bir sorun olduğunu belirtirken, %40,6’sı ulaşımı bir sorun olarak görmediklerini ifade etmişlerdir. Aile katılım etkinliklerine katılımı engelleyen bir diğer problem uygun olmayan tutum ve davranışlardır. Uygun olmayan tutum ve davranışlar hem ebeveynlerden hem de öğretmenlerden kaynaklanıyor olabilir. Ebeveynler ve öğretmenlere karşılıklı tutum ve davranışlar hakkında görüşleri sorulmuş ve bulgular aşağıdaki tablolarda sunulmuştur (Tablo 9 ve Tablo 10).

Tablo 9. Annelerin “Ebeveynlerin uygun olmayan tutum ve yaklaşımlarından dolayı bu tür etkinlikler düzenlemek istemiyorum” maddesine ilişkin görüşleri

	n	%
Katılıyorum	33	31,1
Emin Değilim	15	14,2
Katılmıyorum	58	54,7
Toplam	106	100

Tablo 10. Öğretmenin “Öğretmenin uygun olmayan tutum ve yaklaşımlarından dolayı bu tür etkinliklere katılmak istemiyorum” maddesine ilişkin görüşleri

	n	%
Katılıyorum	19	17,3
Emin Değilim	13	11,8
Katılmıyorum	78	70,9
Toplam	110	100

Tablo 9’da öğretmenlerin ebeveynlerin uygun olmayan tutum ve yaklaşımlarından dolayı aile katılımı etkinlikleri düzenlemek istememesine yönelik frekanslar görülmektedir. Bu sonuçlara göre öğretmenlerin yarısından fazlası (%54,7) etkinlik düzenlediklerini ve %31,1’i ise uygun olmayan tutum ve yaklaşımlardan dolayı aile katılımı etkinlikleri düzenlemek istemediklerini belirtmişlerdir. Tablo 10’da ise ebeveynlerin büyük bir çoğunluğu (%70,9) öğretmenlerin uygun olmayan tutum ve yaklaşımlarının aile katılımı etkinliklerine bir engel teşkil etmediği yönünde görüşlerini bildirmişlerdir.

Tablo 11. Annelerin “Ebeveynlerin okul etkinliklerine katılmalarına engel olan dil/kültürel vb. engelleri var” maddesine ilişkin görüşleri

	n	%
Katılıyorum	29	27,4
Emin Değilim	10	9,4
Katılmıyorum	67	63,2
Toplam	106	100

Tablo 12. Öğretmenlerin “Okulda düzenlenen etkinliklere katılmama engel olan dil/kültürel vb. engeller var” maddesine ilişkin görüşleri

	n	%
Katılıyorum	15	13,6
Emin Değilim	12	10,9
Katılmıyorum	83	75,5
Toplam	110	100

Kültürel farklılıklar ailelerin okuldaki etkinliklere katılımını büyük oranda etkileyen faktörlerdendir. Özellikle dil gibi kültürel temelli faktörler aileler ile iletişimi etkilemektedir (Tinkler, 2002). Yukarıdaki tablolarda öğretmen ve ebeveynlerin bu konudaki görüşlerine yer verilmiştir (Tablo 11 ve Tablo 12). Öğretmenlerin ve ebeveynlerin bu örneklem grubunda görüşleri benzerlik göstermektedir. Öğretmenlerin %63,2’si ailelerin etkinliklere katılmada kültürel olarak herhangi bir engelleyici durumlarının olmadığını belirtirken ebeveynlerin %75,5’i kültürel faktörlerin onların aile katılımı etkinlikleri üzerinde herhangi bir etkisinin bulunmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 13. Annelerin “Ebeveynler, maddi sıkıntılarından dolayı aile katılımı etkinliklerine katılmıyorlar” maddesine ilişkin görüşleri

	n	%
Katılıyorum	34	32,1
Emin Değilim	17	16,0
Katılmıyorum	55	51,9
Toplam	106	100

Tablo 14. Öğretmenlerin “Okulda düzenlenen etkinliklere katılmama engel maddi sıkıntılarım var” maddesine ilişkin görüşleri

	n	%
Katılıyorum	29	26,4
Emin Değilim	10	9,1
Katılmıyorum	71	64,5
Toplam	110	100

Ekonomik düzey bireylerin hayatlarını birçok alanda etkilediği gibi çocukların eğitiminde de bir takım engellere sebep olabilir. Örneklem grubunda yer alan ebeveynlerin yarıdan fazlası aile katılımını engelleyen maddi sıkıntılarının olmadığını belirtmişlerdir (%64,5). Öğretmenlerin yarısından fazlası ebeveynlere benzer şekilde bu görüşü desteklemişlerdir (%51,9).

Tablo 15. Annelerin “Aile katılımı etkinlikleri düzenlemediğim için aileler katılmıyorlar” maddesine ilişkin görüşleri

	n	%
Katılıyorum	23	20,9
Emin Değilim	12	10,9
Katılmıyorum	75	68,2
Toplam	110	100

Tablo 16. Öğretmenlerin “Aile katılımı etkinlikleri düzenlenmediği için katılmıyorum” maddesine ilişkin görüşleri

	n	%
Katılıyorum	11	10,4
Emin Değilim	10	9,4
Katılmıyorum	85	80,2
Toplam	106	100

Öğretmenlerin aile katılımı etkinlikleri düzenlemeleri ile ilgili olarak verilen cevaplar yukarıdaki tablolarda görülmektedir (Tablo 15 ve Tablo16). Öğretmenler ve ebeveynler bu konuda benzer görüşlere sahip olsa da ebeveynler öğretmenlerden farklı olarak %20,9'luk bir oranla aile katılımı etkinliklerinin düzenlenmediğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin ve ebeveynlerin büyük çoğunluğu öğretmenlerin aile katılımı etkinlikleri düzenlediğini ve katılım nedenleri ile ilgili bunun bir sorun olmadığını dile getirmişlerdir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Öğretmen ve ebeveynlerin aile katılımına engel gördüğü durumların belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada sonuçlar katılımcıların görüşlerine göre karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Öğretmenler açısından değerlendirildiğinde, aile katılımında en belirgin engel ebeveynlerin zaman sınırlılığı konusunda zorluklara sahip olmalarıdır. Ebeveynler de gerek iş yaşamı gerek hayatın içerisinde üzerlerine aldıkları sorumlulukların zamanlarını kısıtladığını ve bundan dolayı aile katılımlarında yeterince yer alamadıklarını düşünmektedirler. Yapılan çalışmada elde edilen sonuçlara benzer şekilde alanyazında da ebeveynlerin iş ve zamanlama sorunları yaşadıkları için aile katılımı gerektiren etkinliklere katılmadıkları belirtilmiştir (Leitch ve Tangri, 1988; Brown, 1989; Caplan, 2001; Russell ve Granville, 2005; Erdoğan ve Demirkasımoğlu, 2010; Gülay Ogelman, 2014;

Murray, Finigan-Carr, Jones, Copeland-Linder, Haynie ve Cheng, 2014). Günümüz iş ve çalışma koşulları dikkate alındığında aile katılımı konusunda zaman sınırlılığının en önemli engel olarak belirtilmesi araştırma sonuçları için beklenen bir durum olarak düşünülebilir. Anne ve babaların ekonomik koşullarını geliştirmeye yönelik istekleri ile aile bireylerinin yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik çabaları nedeniyle yoğunlaşan çalışma yaşantısı aile katılımına zaman ayıramama sorununun ortaya çıkmasında etkili olabilir.

Öğretmenler diğer çocukların bakımından dolayı ebeveynlerin aile katılımı süreçleri konusunda zorluklar yaşadığını yoğun bir şekilde belirtmişlerdir. Leitch ve Tangri (1988) öğretmenlerin geniş ailelerin katılıma yanaşmadıklarını ifade ettiklerini, Caplan (2001) çocuk bakımının ebeveynlerin okuldaki etkinliklere katılmama nedenleri arasında olduğunu, Russell ve Granville (2005) birden fazla çocuğa sahip olmanın ebeveynlerin aile katılımı çalışmalarına engel olduğunu vurgulamışlardır. Bu çalışmada da öğretmenler ailelerin diğer çocukların bakımı sebebi ile çalışmalara katılım göstermediğini düşünürken, ebeveynlerin büyük bir kısmı bu konuda aynı fikirde olmadıklarını bildirmişlerdir. Bu doğrultuda ebeveynlerin çocukları arasında bir denge oluşturmaya çalışmalarını ve bu sebeple oluşan sorunun çocuklarından kaynaklanan bir engel olarak değil zaman sorunu olarak gördükleri düşünülebilir.

Alanyazın incelendiğinde, aileler açısından katılımı engelleyen bir diğer faktör olarak ulaşım görülmektedir (Aktaş Arnas, 2017). Taşıt ücretleri, bir yerden bir yere taşınma ve uzaklık gibi sorunlar aile katılımını engellemektedir (Williams ve Sanchez, 2013). Caplan (2001) ebeveynlerin aile katılım çalışmalarına katılmama nedenleri arasında ulaşım sorununa dikkat çekmektedir. Fakat araştırmanın sonuçlarına göre ailelerin büyük çoğunluğu ulaşımın aile katılımı etkinliklerine katılım konusunda bir sorun teşkil etmediğini ifade etmişlerdir. Buna karşın öğretmenlerin bir kısmı ulaşımı aile katılımında bir engel olarak belirtmişlerdir. Ailelerin katılımında ulaşımı bir sorun olarak görmemelerinin sebebi ailelerin çocukları mahalle içerisindeki en yakın okullara kayıt ettirmelerinden kaynaklı olduğu düşünülebilir. Dolayısı ile herhangi bir ulaşım sorunu ile karşı karşıya kalmadıkları düşünülebilir.

Alanyazın incelendiğinde, öğretmenlerden kaynaklanan sebeplerden dolayı aile katılımını engelleyen faktörler; aile katılımı etkinliklerini planlamanın çok zaman alması, aile katılımı konusunda yeterli bilgiye sahip olmama, ailelerin ilgisiz ve bilgisiz olmaları, ailelerin kendi sınırlılıklarını aşacakları ve bunun da karışıklığa yol açacağını düşündükleri, aile katılımına karşı olumsuz tutumlar (Becker ve Epstein, 1982; Aydoğan, 2007; Flynn, 2007; Crites, 2008; Erdoğan ve Demirkasımoğlu, 2010; Özgan ve Aydın, 2010; Ünal, Yıldırım ve Çelik, 2010) olarak sıralanmaktadır. Ailelerden kaynaklı aile katılımını engelleyen etmenler ise zaman yetersizliği, iletişim bozukluğu, yönetici ve öğretmenlerin olumsuz tutumu, yeterli bilgiye sahip olmama, yetersiz işbirliği, ekonomik koşullar olarak belirtilmektedir (Ensari ve Zembat, 1996; Nakamura, 2000; Balkar, 2009; Erdoğan ve Demirkasımoğlu, 2010; Kandemir, 2010; Özgan ve Aydın, 2010; Aktaş Arnas, 2017). Bu tür olumsuzluklar paydaşların birbirlerine olumsuz tutum geliştirmelerine, dolayısıyla aile-okul arasında iletişimsizliğe neden olabilir. Bu da ailelerin katılımını azaltmakta veya engellemektedir (Erdoğan ve Demirkasımoğlu, 2010). Oysa nitelikli ebeveyn-öğretmen ilişkisi çocukların akademik ve davranışsal çıktılarını destekleyebilir ve aile-okul işbirliği yoluyla güçlendirebilir (Garbacz, Sheridan, Koizol, Kwon ve Holmes, 2015). Fakat bu araştırmaya katılan ebeveyn veya öğretmenler, uygun olmayan davranışlarından dolayı aile katılım etkinliklerinin uygulanamaması durumuna büyük oranda katılmadıklarını belirtmişlerdir. Dolayısı ile bu örneklem bağlamında öğretmen ve ebeveynlerin aile katılımı etkinliklerine engel teşkil edecek bir tutum göstermedikleri veya bu konuda iş birliği içerisinde hareket edebildikleri söylenebilir. Buna ek olarak ebeveynlerin ya da öğretmenlerin karşılıklı olarak olumsuz bir durum yaşasalar bile bunu aile katılım etkinliklerine yansıtmadıkları da düşünülebilir.

Colombo (2004) öğretmenlerin çeşitli kültür ve dile sahip ebeveynlerle etkileşim kurarken kendi kültürel lenslerini kullanırlarsa kültürel farklılıkların önemli iletişim zorlukları yaratabileceğini vurgulamaktadır. Taffel (2001), birçok ebeveynin taleplerinin desteklenmediğini, yanlış anlaşıldığını ve bu durumdan dolayı ebeveynlerin zorlandıklarını belirtmektedir. Çalışmanın yürütüldüğü bu örneklem grubunda öğretmenler ve aileler, dil, kültür gibi etmenlerin aile katılımı etkinliklerine büyük oranda etki etmediğini düşünmektedirler. Bu sonucun en büyük nedeni çalışmanın il merkezi ve merkez ilçelerinde

yürütülmesi ve dolayısı ile farklı kültürleri içinde barındıran nüfusun yoğun olmayışından kaynaklı olduğu düşünülebilir.

Yapılan çalışmalarda ebeveynlerin maddi sıkıntılardan dolayı aile katılım çalışmalarında yer alamadıkları belirtilmektedir (Epstein, 2001; Welsch ve Zimmer, 2008; Guryan, Hurst ve Kearney; 2008; Hornby ve Blackwell, 2018). Bu çalışmada öğretmenlerin yarısı (%51,9) ve ebeveynlerin yarıdan fazlası (%64,5) maddi sıkıntılardan aile katılımı için bir engel olmadığını belirtirken öğretmenlerin (%32,1) ve ebeveynlerin (%26,4) bir kısmının engel olarak gördüğü belirlenmiştir. Sonuç olarak bu örneklem grubunda öğretmenler ve ebeveynler maddi sıkıntıları aile katılımını etkileyen olumsuz faktörler arasında görmemektedirler. Bunun sebeplerinden biri ebeveynlerin aile katılımı etkinliklerine önem vererek ilgi göstermeleri diğeri de ebeveynlerin maddi durumları ne olursa olsun öğretmenlik becerileri gereği aile katılımı etkinliklerinin uygun şekilde yönetildiği takdirde sorun oluşturmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu öğretmenlerin aile katılımı etkinlikleri düzenleme durumu ile ilgilidir. Araştırma örneklemindekilerin büyük çoğunluğu öğretmenlerin aile katılımı etkinlikleri düzenlediğini ve bunu katılıma engel nedenler arasında görmediklerini belirtmişlerdir. Bu sonuç, MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı ile Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi'nde aile katılımının çocuğa ve aileye faydalarına vurgu yapılması ile 2023 Eğitim Vizyonu hedefleri arasında da yer aldığı gibi ailenin toplum temelli eğitimin amacına yönelik olarak çocuğun eğitiminde yer alması gerekliliği ile öğretmenlerde aile katılımı etkinliklerinin önemi ve gereği ile ilgili farkındalığın artmış olması ile açıklanabilir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda, zaman sınırlılığı sebebi ile gerçekleştirilemeyen aile katılımı etkinlikleri için okul-aile işbirliği esas alınarak bazı önlemler alınabilir. Özellikle okula gelemeyen ebeveynler için öğretmenler ev temelli aile katılımı etkinlikleri planlamalı ve aileleri bu şekilde sürece dâhil etmelidir. Aile katılımı ile ilgili ebeveynleri bilinçlendirecek seminer veya çalışmalar yapılmalıdır. Bu doğrultuda ebeveynler evde çocuklarına nasıl rehber olabileceklerini öğrenmelidir. Ailelerin diğer çocuklarının katılımları konusunda engel teşkil ettiği noktalarda öğretmenler kardeşlerin de sürece etkili bir şekilde dâhil olabilecekleri hem okul hem de ev temelli katılımlar düzenlemelidir. Aile ve öğretmen işbirliğini güçlendirecek etkinlikler okul idaresi ya da öğretmenler tarafından planlanmalıdır. Bununla birlikte yapılacak araştırmalarda kültürel farklılıkları olan ailelerin ve öğretmenlerin aile katılımı etkinlikleri ile ilgili tutumları veya süreç içerisindeki deneyimleri ile ilgili derinlemesine incelemeler yapılabilir.

Kaynakça

- Abbak, B.S. (2008). *Okulöncesi eğitim programındaki aile katılımı etkinliklerinin anasınıfı öğretmenleri ve veli görüşleri açısından incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Aktaş Arnas, Y. (2017). *Okul öncesi eğitimde aile katılımı*. Y. Aktaş Arnas, (Ed.). Aile eğitimi ve okul öncesinde aile katılımı (3. Baskı) içinde (54-63). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Aslanargun, E. (2007). Okul-aile işbirliği ve öğrenci başarısı üzerine bir tarama çalışması. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 119-135.
- Atakan, H. (2010). *Okul öncesi eğitiminde aile katılımı çalışmalarının öğretmen ve ebeveyn görüşlerine göre değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Aydoğan, İ. (2007). Okul faaliyetlerine aile katılımını engelleyen faktörler. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(2), 259-273.
- Aydoğan, Y. (2017). Okul öncesi eğitim programlarında aile katılımı. T. Güler Yıldız, (Ed.). *Anne baba eğitimi* (4. Baskı) içinde (100-136). Ankara: Pegem Akademi.
- Balkar, B. (2009). Okul-aile işbirliği sürecine ilişkin veli ve öğretmen görüşleri üzerine nitel bir çalışma. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(36), 105-123.
- Bayraktar, V., Güven, G., ve Temel, Z.F. (2016). Okul öncesi kurumlarda görev yapan öğretmenlerin aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(2), 755-770.
- Becker, H.J., and Epstein, L.J. (1982). Parent involvement: A survey of teacher practices. *The Elementary School Journal*, 83 (2), 85-102.

- Brown, P.C. (1989). *Involving parents in the education of their children*. ERIC Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education, Urbana, IL: Clearinghouse.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F., ve Kılıç, E. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi
- Caplan, J. (2001). *Strengthening the connection between school and home*. National Association of Elementary School Principals, Alexandria, VA.
- Colombo, M.W. (2004). Family literacy nights and other home-school connections. *Educational Leadership*, 61(8), 48-51.
- Cömert, D., ve Güleç, H. (2004). Okul öncesi eğitim kurumlarında aile katılımının önemi: Öğretmen- aile - çocuk ve kurum. *AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 131-145.
- Creswell, J.W. (2014). *Nitel, nicel araştırma deseni ve karma yöntem yaklaşımları* (Çev. Ed. SB Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- Crites, C.V. (2008). *Parent and community involvement: A case study* (Unpublished doctoral dissertation). Liberty University, Lynchburg, VA.
- Çağdaş, A., ve Seçer, Z. Ş. (2006). *Anne-baba eğitimi*. (2. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Çamlıbel Çakmak, Ö. (2010). Okul öncesi eğitim kurumlarında aile katılımı. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(20), 1-17.
- Çetinkaya, H. (2017). *Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 4-6 yaş grubu çocukların annelerine yönelik bir aile katılımı programı önerisi*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eğmez, K. (2008). *Okul öncesi eğitim kurumlarında ailenin eğitime katılımı*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Ensari, H. ve Zembat, R. (1999). Yönetim stillerinin ailenin okulöncesi eğitim programlarına katılımı üzerindeki etkileri. *Marmara Üniversitesi anaokulu/anasınıfı öğretmeni el kitabı*, (ss. 180-205). İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Epstein, J.L. (1995). School/family/community partnerships: Caring for the children we share. *Phi Delta Kappan*, 76(9), 701-712.
- Epstein, J.L. (2001). *School, family and community partnership: Caring for the children we share*. California: Corwin Press.
- Erdener, M.A. (2014). The factors which contribute or limit parent involvement in schooling. *Education Sciences*, 9 (1), 36-47.
- Erdoğan, Ç., ve Demirkasımoğlu, N. (2010). Ailelerin eğitim sürecine katılımına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(3), 399-431.
- Erkan, S., Uludağ, G., ve Dereli, F. (2016). Okul öncesi öğretmenleri, okul yöneticileri ve ebeveynlerin aile katılımına ilişkin algılarının incelenmesi. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 17(1), 221-240.
- Flynn, G.V. (2007). Increasing parental involvement in our schools: The need to overcome obstacles, promote critical behaviors, and provide teacher training. *Journal of College Teaching & Learning*, 4(2), 23-30.
- Garbacz, S.A., Sheridan, S.M., Koizol, N.A., Kwon, K., and Holmes, S.R. (2015). Congruence in parent-teacher communication: Implications for the efficacy of CBC for students with behavioral concerns. *School Psychology Review*, 44, 150-168.
- Gökkyer, N. (2017). Family participation strategies of preschool teachers. *İnönü University Journal of the Faculty of Education*, 18(3), 334-348.
- Guryan, J., Hurst, E., and Kearney, M. (2008). Parental education and parental time with children. *Journal of Economic Perspectives*, 22(3), 23-46.
- Gülay Ogelman, H. (2014). Okul öncesi eğitim kurumlarında aile katılımı çalışmaları: Denizli İli örneği. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(17), 259-284.
- Güler Yıldız, T. (2015). Okul öncesi eğitimde ailenin önemi ve okul aile işbirliği. G. Haktanır, (Ed.), *Okul öncesi eğitime giriş*. (9. Baskı) içinde (279-306). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güler Yıldız, T. (2017). Ailenin tanımı, tarihsel gelişimi ve aile çeşitleri. T. Güler Yıldız, (Ed.). *Anne baba eğitimi* (4. Baskı) içinde (13-35). Ankara: Pegem Akademi.
- Güler Yıldız, T. (2019). *Community involvement and public engagement in early childhood education (Turkey)*. London: Bloomsbury Publishing.
- Günay Bilaloğlu, R. (2014). *Okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinliklerinin uygulanmasında karşılaşılan sorunlar ve aile katılımı etkinliklerinin dil-matematik becerilerinin geliştirilmesine etkisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Günay Bilaloğlu, R. ve Aktaş Arnas, Y. (2019). Okul öncesi eğitimde aile katılımı engelleri ve süreçte karşılaşılan sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(3), 804-823.

- Hornby, G., and Blackwell, I. (2018). Barriers to parental involvement in education: an update. *Educational Review*, 70(1), 109-119.
- 2023 Eğitim Vizyonu (2019). 12.04.2019 tarihinde <http://2023vizyonu.meb.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- Ireland, K. (2014). The definition of parent involvement. 16.03.2019 tarihinde <http://www.livestrong.com/article/75306-definition-parent-involvement/> adresinden alınmıştır.
- Kandemir, E. (2010). *İlköğretim okullarındaki okul-aile birliklerinin işleyişinde karşılaşılan sorunlar*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Kirkwood, D. (2016). Understanding the power of parent involvement. 13.06.2018 tarihinde <https://www.naeyc.org/resources/blog/understanding-power-parent-involvement> adresinden erişilmiştir.
- Koçak, Y. (1991). Okul aile iletişiminin engelleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6, 129-133.
- Kurtulmuş, Z. (2016). Okul öncesi eğitimde uygulanan etkinlik planlarında aile katılımı boyutunun incelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 5(1), 71-84.
- Leitch, M., and Tangri, S. (1988). Barriers to home-school collaboration. *educational horizons*, 66(2), 70-74.
- Mağden, D. (1993), "Okul Öncesi Eğitim Programlarında Yeni Yaklaşımlar", 9. Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, YA- PA Yayınları, İstanbul.
- Murray, K.W., Finigan-Carr, N., Jones, V., Copeland-Linder, N., Haynie, D.L., and Cheng, T.L. (2014). Barriers and facilitators to school-based parent involvement for parents of urban public middle school students. *Sage Open*, 4(4), 1-21.
- Nakamura, R.M. (2000). *Healthy classroom management: Motivation, communication, and discipline*. Canada: Wadsworth Thomson Pub.
- OBADER (2013). *Okul öncesi eğitim programı ile bütünleştirilmiş aile destek eğitim rehberi*. Ankara.
- Özgan, H., ve Aydın, Z. (2010). Okul-aile işbirliğine ilişkin yönetici, öğretmen ve veli görüşleri. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5(3), 1169-1189.
- Rogers, M.A., Theule, J., Ryan, B.A., Adams, G. R., and Keating, L. (2009). Parental involvement and children's school achievement. *Canadian Journal of School Psychology*, 24(1), 34-57.
- Russell, K., and Granville, S. (2005). *Parents' views on improving parental involvement in children's education*. 04.01.2019 tarihinde <http://www.gov.scot/Publications/2005/03/20759/53617> adresinden alınmıştır.
- Şahin, F.T., ve Ünver, N. (2005). Okul öncesi eğitim programlarına aile katılımı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 23-30.
- Taffel, R. (2001). *Getting through to difficult kids and parents*. New York: The Guilford Press.
- Tezel Şahin, F. ve Özyürek, A. (2010). *Anne baba eğitimi ve okul öncesinde aile katılımı*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Tinkler, B. (2002). A review of literature on Hispanic/Latino parent involvement in K-12 education. *Latino Parent Report*, 2-24. (Report No. RC-023-599) University of Denver. (ERIC Document Reproduction service No. ED469134).
- Ünal, A., Yıldırım, A., ve Çelik, M. (2010). İlköğretim okulu müdür ve öğretmenlerinin velilere ilişkin algılarının analizi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, 261- 272.
- Ünüvar, P. (2010). Aile katılımı çalışmalarına yönelik ebeveyn ve öğretmen görüşlerinin karşılaştırılması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18 (3), 719-730.
- Welsch, D.M., and Zimmer, D.M. (2008). After-school supervision and children's cognitive achievement. *The Journal of Economic Analysis & Policy*, 8, 1-27.
- Williams, T.T., and Sanchez, B. (2013). Identifying and decreasing barriers to parent involvement for inner-city parents. *Youth & Society*, 45, 54-74.
- Yaşar Ekici, F. (2017). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki aile katılım çalışmalarına katılan ve katılmayan ailelerin çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları arasındaki ilişki, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (1), 543-562.
- Yavuz Konokman, G., ve Yokuş, G. (2016). Ebeveynlerin okul öncesi eğitime katılım düzeylerine ilişkin algıları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(35), 176-193.
- Yazıcı, Z., Yüksel, B. ve Güzeller, C. (2005). Ebeveynlerin okul öncesi eğitimde uygulanan aile katılım çalışmalarından beklentileri. *Mesleki Eğitim Dergisi*, 7(13), 63-76.